

A Tavirózsa Környezet- és Természetvédő Egyesület kiadványai

www.tavirozsa-egyesulet.hu

Levelezési cím:

2112 Veresegyház, Huba u. 43.

Telefon: (70) 210-1242

Rendelés: tatarsandor@upcmail.hu

Természeti kincseink védelme Veresegyház térségében (2011) (120 oldalas ismeretterjesztő könyv a védett lápok, patakok és tavak élővilágáról, történetéről; 186 archív és színes fotóval.)	1.000.- Ft
Veresegyház és térsége tájtörténete (A 28 oldalas kiadvány az elmúlt két évszázad tájhasználati változásait mutatja be színes térképekkel, grafikonokkal és korabeli leírások ismertetésével.)	400.- Ft
Veresegyházi Tavak Tanösvény füzet (2011) (A 11 állomásból álló tanösvényen a tengerparti susulykától az orchideákon át az édesvízi medúzáig sok látnivalóval ismerkedhetünk meg. A füzet 20 oldalas.)	400.- Ft
Andi és Bandi a tanyán; Andi és Bandi a mezőn; Andi és Bandi a környezetvédő (Foglalkoztató, képességfejlesztő füzet óvodásoknak. A 18 oldalas füzet társasjátékot is tartalmaz.)	400.- Ft
ÖKO-LOGIKA környezeti nevelő társasjáték [A játék lényege, hogy meglévő házunkat környezetvédelmi szempontból korszerűsítsük (pl. napkollektort vásárolunk, beszigeteljük stb.). A berendezéseket a jelölt mezőkön lehet megvásárolni, de ezekre, illetve a házfelújításokra pályázni is lehet. A játékosok az egyes mezőkre lépve különböző élethelyzetekbe, szituációkba kerülnek, melyek pozitívan vagy negatívan érintik őket (pl. szemetelés esetén pénzbüntetés és környezetpont levonás jár, sportolás esetén azonban egészségpontot kap a játékos). A "szerencsekártya" feliratú mezőre lépve többek között környezet- és természetvédelmi vonatkozású kérdésekre kell válaszolni - helyes válasz esetén plusz pont, rossz esetén levonás jár. Az a játékos nyer, aki a leghamarabb elvégzi a házkorszerűsítési feladatokat és rendelkezik az előírt környezet-, anyagi- és egészségpontokkal. A játékot 2-6 fő játszhatja és 8 éves kortól ajánljuk.]	2.500.- Ft

Agglomerációs Füzetek I., II. (2008, 2009; 24 oldal) (Válogatott írások, esettanulmányok a budapesti agglomeráció fenntarthatóságával kapcsolatos problémákról.)	<u>Díjmentesen</u> <u>igényelhető</u> <u>kiadványok</u>
--	---

A feltüntetett árak a postaköltséget nem tartalmazzák!

Köszönjük az adományokat!

Az adományokat kizárólag közcélú környezet- és természetvédelmi programjaink megvalósítására fordítjuk!

Tatár Sándor – Krenedits Sándor

TERMÉSZETI KINCSEINK VÉDELME VERESEGYHÁZ TÉRSÉGÉBEN

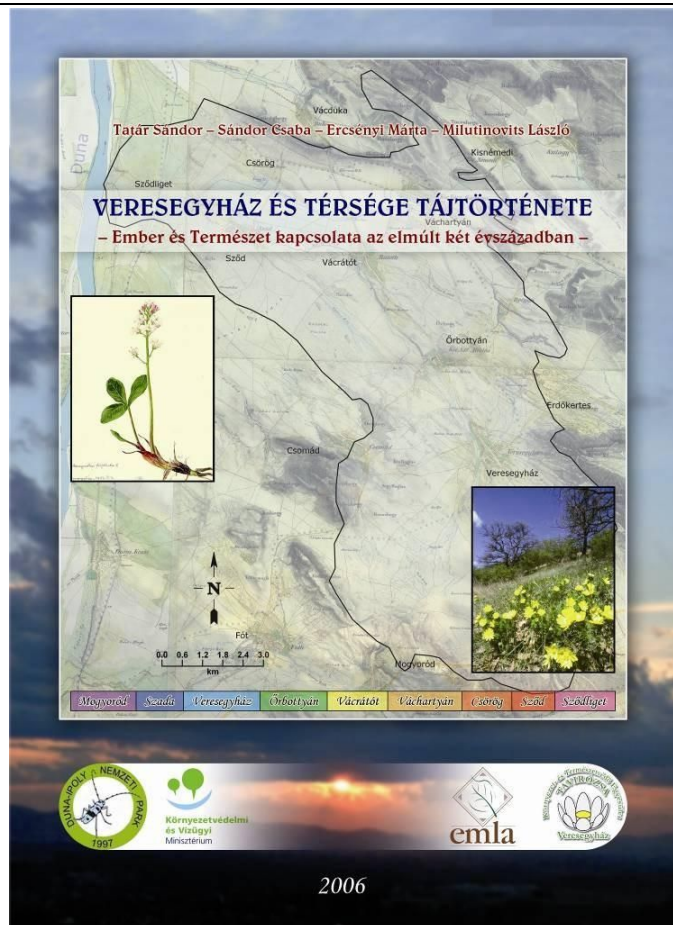
2011

A 15 éves
Tavirózsa Egyesület
jubileumi kiadványa

Tartalomjegyzék

Előszó	4
1. A Pesti-síkság története	
A táj kialakulása és természetföldrajzi jellemzése	7
Tájhasználat Veresegyház térségében az elmúlt két évszázadban	8
2. A veresegyházi Malom-tó története	
A tó, mint megélhetési forrás	11
A fürdőélet kialakulása	13
Hanyatlás és újjáépítés	19
Elnéptelenedő strand	25
Újjászülető fürdőélet	25
3. Védett lápjaink élővilága és vizeink állapota a Szódrákosi-patak vízgyűjtőjén	
Miért védjük a lápokát?	31
A lápok növényzete és gombavilága	35
A patakok és tavak vízminősége a Szódrákosi-patak mentén	40
Ingovány mérgező és gyógynövényekkel – a titokzatos Malom-tó	44
A „30 milliót” érő terület – a Sikárosi-láp	65
Orchideák, medúzák és tengerparti gombák földjén – az Orchideás-rét és a Pamut-tó	67
„Bányászbaktériumok”, szivacsok, „esőcsináló” kabócák és egyéb állati érdekességek	70
Növényvampírok, ragadozó és gyilkos növények a lápvilágban	75
A természetes víztisztító	77
4. Pusztuló természeti értékeink	
A Malom-tó, mint „állatorvosi ló”	81
Az utolsó pár gólya búcsúja	95
Hódító növények és állatok az indiánok földjéről és a Távol-Keletről	97
5. Mit tehetünk természeti kincseink megóvásáért?	
A Malom-tó rehabilitációja	101
Épülőben az új térségi szennyvíztisztító	104
15 év a környezet- és természetvédelem szolgálatában – a Tavirózsa Egyesület tevékenysége a kezdetektől napjainkig	104
A Tavirózsa Egyesület környezet- és természetvédelmi javaslatai, tervei	110
Szómagyarázat	112
Forrásjegyzék	113
Képforgató	116

ÉLŐTÁJ PROGRAM

Borítón, kívül:
 1. Vidrafi, a Malom-tó kipusztult, védett gyógynövénye (Csapody Vera akvarellje, Veresegyház, 1943)
 2. Virágzó védett tavaszi hérics
 Háttér: Veresegyház és térsége a XIX. század első felében (II. Katonai Felmérés)

Borítón, belül:
 Veresegyház és Szada a XVIII. század végén (az I. Katonai Felmérés térképszelvényeinek háromdimenziós ábrázolása)

Tartalom

Bevezetés	1
1. Mi az ÉlőTáj Program, és mi a célja?	2
2. Hogyan zajlott a tájtörténeti kutatás?	3
3. A Sződrákosi-patak vízgyűjtőjének rövid természetföldrajzi jellemzése	5
4. A tájhasználat alakulása a Sződrákosi-patak vízgyűjtőjén az elmúlt két évszázadban	5
4.1. Tájhasználat az egyes településeken	6
4.1.1. Mogyoród	7
4.1.2. Órbottyán	8
4.1.3. Szada	8
4.1.4. Sződ, Sződliget és Csörög	9
4.1.5. Váchartyán	11
4.1.6. Vácrátót	11
4.1.7. Veresegyház	18
5. A táj állapota, természetessége napjainkban	22
6. Táj- és természetvédelmi javaslatok	26
7. Az ÉlőTáj Program jövője	27

3. állomás: Változó táj - az Ivacsi-tó

Az **Ivacsi-tó** nevét a középkorban elnéptelenedett Ivacs faluról kapta, mely a Sződrákosi- és Folyás-patak közén terült el.

A tó helyén az 1980-as évek közepén még egy sekély, hínárral gazdagon benőtt, partján sűrű növényzettel tarkított vadvíz volt. A halban bővelkedő tavacska szép keszegeiről, természetes csukáiról és nagy sügereiről volt híres a gyermek és felnőtt horgászok körében egyaránt. Vízében apró halivadékok csillogó rajai úszkáltak, megszámlálhatatlan mennyiségben.

A ma már fokozottan védett, kis termetű lápi pócot** (*Umbra krameri*) jól ismerték a kézi hálózó kutató gyerekek. A szomszédos Szadán még előforduló halfaj igazi bennszülött, magyar különlegesség, melynek fő elterjedési területe a Kárpát-medence.

Az Ivacsi-tavat 1987–88-ban kotrással és duzzasztással alakították ki mai képére. A tóban ma már csak engedéllyel lehet horgászni, vízpárti és vízi élővilága elszegényedett. A lápi póc az Ivacsi-tóból végleg eltűnt, melyben a ragadozó törpeharcsa megtelepedésének és a hínár kipusztulásának (amur telepítéseknek) döntő szerepe volt. A védett halak közül a vágó csík* (*Cobitis taenia*) és a réti csík* (*Misgurnus fossilis*) kisebb egyedszámban azonban még ma is megtalálható.

9. kép: Lápi póc

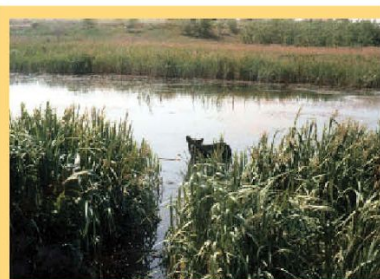
Figyelje meg...

az alábbi, keyéssel a tó kialakítása előtt készült fotó és a mai látkép közötti különbséget! A régi képen még megfigyelhető a víz felszínét fodrozó hínárnövényzet. Nemcsak a tó maga, hanem a környező táj is megváltozott: a szemközti domboldalt felparcellázták, rajta házak épültek. A vadregényes táj kultúrtájja alakult.

Útközben figyelje meg...

a puhafás ligeterdő gyakori fajt: **fehér fűz** (*Salix alba*) – hosszúkas lándzsás levele selymes szőrzetű. Lecsüngő hajtású kultúrváltozata a szomorú fűz. **törékeny fűz** (*Salix fragilis*) – lándzsás levélű, olajzöld ága könnyen, pattanva törik.

- Távoltság a következő állomásig: 500 m

10. kép: Az egykori hínáros vadvíz pancsoló kutyával (1987)

4. állomás: „Sivatag és oázis”

A festői szépségű **Pamut-tó** különleges nevét a kezelő, Magyar Pamutipar Horgászegyesületről kapta. Helyén egykor dús hínárvegetációjú, gazdag élővilágú vadvíz, a **Keszegző-tó** volt, mely a vízrendezéssel (kotrás, duzzasztás) együtt tűnt el (1978–79).

A tájidegen fekete és erdei fenyő (*Pinus nigra*, *P. sylvestris*) alkotta fenyvest a tavat kísérő homokdomb megfogására ültették, még az 1950-es években. (Az előbbi fának fiatal hajtásai feketék, tülevelei 10–15 cm hosszúak, míg utóbbi rövidebb levélű, és idősebb korában vöröses törzsű.) A sivatagi viszonyokat mutató, erdő alatti meredek homokfalon azonban fennmaradt a telepítés előtti növényzet egy darabkája. A vastag homoktakaró miatt ezt a szélsőségesen száraz és forró élőhelyet elsősorban a **nyílt homokpuszta** növényei képesek meghódítani.

A homokban megtelepedett „fücsomók” többségét a **magyar csenkesz** (*Festuca vaginata*) alkotja, melyek között a szárazságot szintén jól tűrő, fészkes virágzatú **homoki imola*** (*Centaurea arenaria*) tenyészik. A terület jellegzetes homoki gombája az olajsárga színű, mérgező **tengerparti susulyka** (*Inocybe heimii*). A homoki papsapkagomba (*Helvella leucopus*) mérgező, de jóízú gomba. Megfelelően elkészítve méreganyaga részben elbomlik, ennek ellenére hazánkban minden évben több mérgezést okoz.

A domb alján már teljesen más környezeti viszonyok uralkodnak. A tó és a homokfal között elterülő, sík, ligetes terület, az **Orchideás-rét** a száraz homokdombbal szemben valóságos „oázisként” hat: talaja állandóan nedves a magas talajvíz miatt. A Tavírózsa Egyesület javaslatára 2008-ban helyi szinten védetté nyilvánított rétet a korábbi élővilág egy részét megőrizte számunkra.

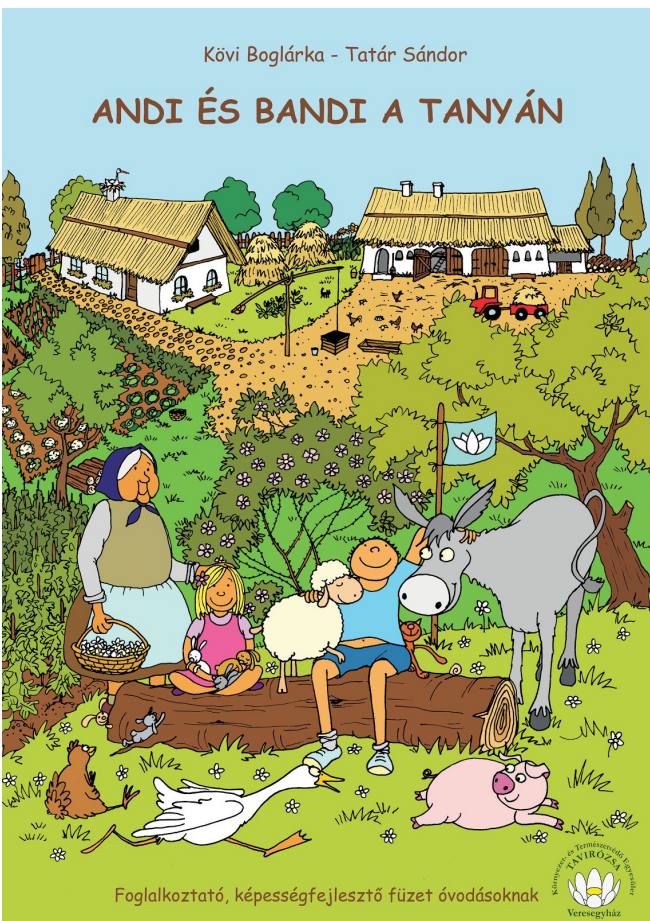
A **homoki láprét** leggyakoribb **talajlakó orchideája**, a fehér alapszínű virágait nyáron hózó **mocsári nőszőfű*** (*Epipactis palustris*) több száz tövel képviselteti magát. Virágai a sikeres beporzás érdekében magányos életmódú darazsak himjeinek alakitani adottságaihoz idomultak. A föld alatti gumóval rendelkező, tavasszal virágzó **hússzínű ujjaskosbor*** (*Dactylorhiza incarnata*) már jóval ritkább. Az orchideáknak az ókorban szerelmi varázserőt tulajdonítottak, öröit gumóikból még bájtalt (szalepet) is készítettek. Törökország ma is jelentős szalep exportőr.

11. kép: Virágzó mocsári nőszőfű

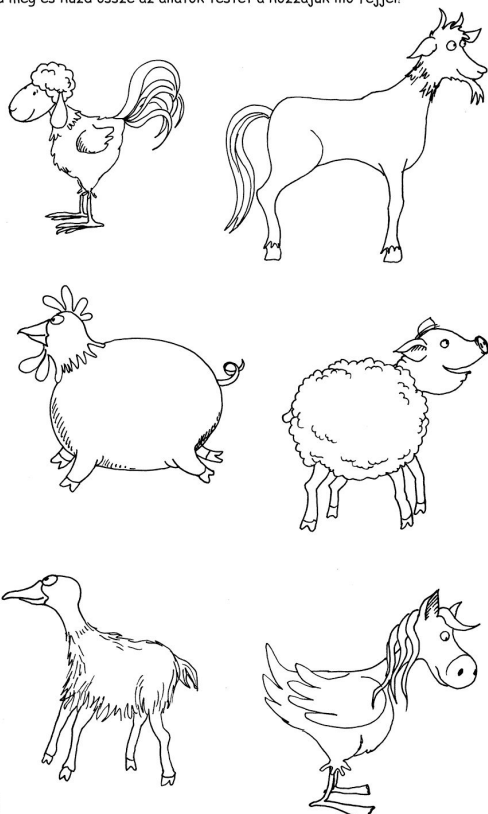

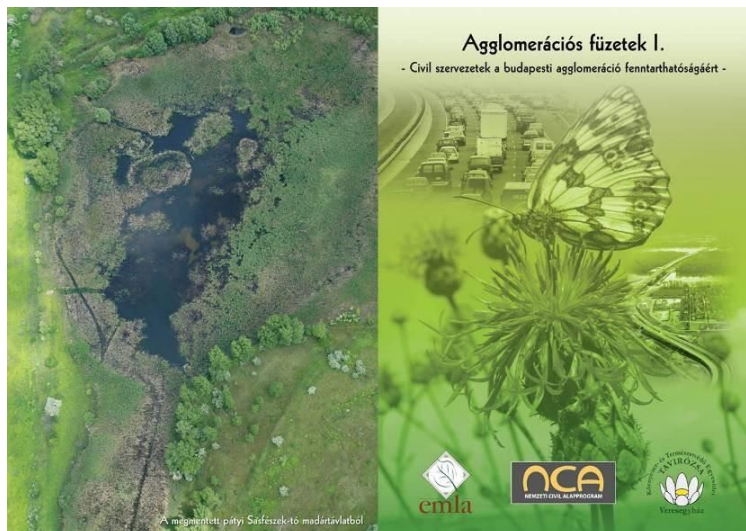
12. kép: Hússzínű ujjaskosbor

FEJTELENSÉG

Keresd meg és húzd össze az állatok testét a hozzájuk illő fejjelle!

Tartalom

	Oldal
Bevezetés	1
I. A budapesti agglomeráció demográfiai változásai a XIX. századtól napjainkig	2
II. Esettanulmányok – civil érdekérvényesítés a fenntarthatóság jegyében	5
Veszélyben - volt? - a pátyi Sasfészek-tó	5
Egy útépités környezetvédelmi engedélyezésének kálváriája a budai agglomerációban	12
Településfejlesztési problémák Törökbálinton	15
Egy meghíúsított ipari beruházás tanulságai	18

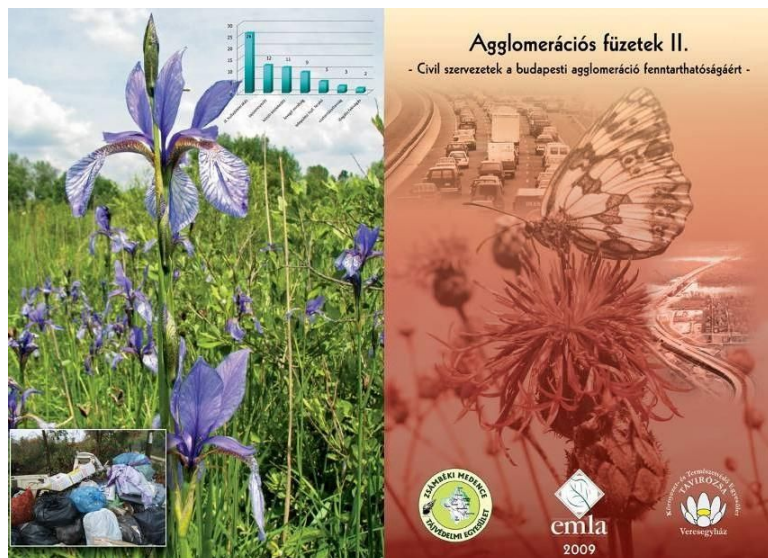

Kiadók:

EMLA Egyesület
1076 Budapest, Garay u. 29-31. www.emla.hu
Adószám az 1%-hoz: 18041033-2-42

Tavirozsza Környezet- és Természetvédő Egyesület
2112 Veregyház, Huba u. 43. www.tavirozsza-egyesulet.hu
Adószám az 1%-hoz: 18672356-1-13

Szerkesztette: Tatár Sándor (Tavirozsza Egyesület)
Nyomdai előkészítés: Bereczki Barna Zoltán
Nyomda: RO-LA Kft.
Példányszám: 1000 db

Tartalom

	Oldal
Előszó.....	1
Berki András, Tatár Sándor: Mit várnak el az Önkormányzatok a környezetvédelem terén a civil szervezetektől, a lakosságtól? – egy kérdőíves felmérés tanulságai.....	2
Tatár Sándor: Természetkárosítás és „következményei” az Ivacsi-láprét Természetvédelmi Területen (veregegyházi esettanulmány).....	9
Dr. Berki Zsuzsanna: Jogi lehetőségek a zöldfelületek megóvása érdekében.....	14
Zsarnóczay István: 20 év.....	19

Kiadók:

EMLA Egyesület
1076 Budapest, Garay u. 29-31. www.emla.hu
Adószám az 1%-hoz: 18041033-2-42

Tavirozsza Környezet- és Természetvédő Egyesület
2112 Veregyház, Huba u. 43. www.tavirozsza-egyesulet.hu
Adószám az 1%-hoz: 18672356-1-13
ISSN 2060-3312

A kiadvány újrahasznosított papírból készült.

Szerkesztette: Tatár Sándor (Tavirozsza Egyesület) Fotók: Tatár Sándor (TS), Zsarnóczay István (ZSI)
Nyomdai előkészítés: Bereczki Barna Zoltán Nyomdai kivitelezés: Anno 2002 Bt.
Példányszám: 1000 db